

Medietrender i Norden 2009

TERJE FLISEN & EVA HARRIE (RED)

NORDICOM

NORDICOM

Nordiskt Informationscenter för Medie- och Kommunikationsforskning

Om Nordicom | Medieforskning | **Mediestatistik** | Children & Media | Konferenser | Publikationer | Varukorgen | Kontakt | Sitemap | Sök | English

Mediestatistik

NORDEN
Jämförande statistik
Publikationer
Medielagstiftning
Nyhetsbrev

DE NORDISKA LÄNDERNA
Nationell statistik
MedieSverige

LÄNKAR
Mer fakta om medier

FAQ
Svar på vanliga frågor

OUTLOOK
Europe
Policy Documents
Organisations
Newsletter

International
Agreements & Organisations
Newsletter

Ansvariga:
Eva Harrie (Norden)
Ulrika Facht (Sverige)

Medieutveckling och mediestatistik i Norden

Nordicom dokumenterar medieutvecklingen i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige i ett jämförande perspektiv. Syftet är att påvisa trender och förändringar i det nordiska medielandskapet. För att placera Norden i ett större sammanhang bevakar Nordicom även europeiskt och internationellt arbete på medieområdet.

Kunskap om Norden
Här finns omfattande jämförande information om den nordiska mediemarknaden: statistik och analys, en översikt av lagstiftningen på medieområdet samt nyheter om den senaste utvecklingen. Läs också om Nordicoms bokserie *Nordic Media Trends*.

Nationell mediestatistik
Mediestatistik för enskilda länder publiceras av Danska Mediesekretariatet, Finska Statistikcentralen, Isländska Statistikcentralen, medienorge och MedieSverige (en tjänst under Nordicom-Sverige). För mer information, se *Nationell statistik*.

Europeisk och internationell utblick
Nordicom följer EUs, Europarådets och internationella organisationers arbete på medieområdet. Tjänsten Outlook informerar om viktiga mediepolitiska dokument, organisationer och aktörer samt ger en inblick i frågor som är på agendan idag.

Om du vill veta mer
Nordicoms länksamling omfattar organisationer, myndigheter, mediebolag med flera, som har information om medier på sina hemsidor. Samlingen omfattar nationella, nordiska, europeiska och internationella länkar.

Nyheter

- För upplagstal 2008 för svenska tidningar och tidskrifter, se www.ta.se. Räckviddstal 2008 för tidningar, tidskrifter & TV finns i Orvesto Konsument (länk) [Feb 2009]
- "Opplag- lesertall 2008: Suksess og nedgang". Se tal for norske aviser på Mediebedriftenes landsforenings hemsida. [Feb 2009]
- Rapporten "Internationella reklammarknader 2007" har publicerats av IRM, Institutet för reklam- och mediestatistik. [Feb 2009]

Nyhetsarkiv

NORDICOM • Göteborgs universitet • Box 713 • SE 405 30 Göteborg • Tel: +46 31 786 0000 • Fax: +46 31 786 4655 • E-post: info@nordicom.gu.se

Webbportalen Medieutveckling och mediestatistik i Norden är en kunskapstjänst om medielandskapet på nordisk, nationell, europeisk och internationell nivå.

- **Nordisk statistik, medielagstiftning och nyhetsbrev.** Samnordisk medieinformation, som även är basen för denna publikation, *Medietrender i Norden 2009*.
- **Nationell statistik.** Nordicoms samarbetsorganisationer i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige sammanställer och presenterar nationell mediestatistik. Här finns länkar, adresser och kontaktdata.
- **MedieSverige.** Nordicom-Sverige dokumenterar den svenska medieutvecklingen. På webben finns mediestatistik och presentationer av publikationerna *MedieSverige*, *Den svenska mediemarknaden*, *Mediebarometern* samt *Internetbarometern* (hela rapporten i pdf-format).
- **Länkar till mer fakta om medier.** Nordicoms länkguide till mer information om medier i de nordiska länderna, Europa och internationellt. Den omfattande länksamlingen är sökbar efter geografiskt område samt ämnesområde.
- **Outlook Europe.** En översikt över viktiga policy-dokument och organisationer på den europeiska arenan. Nyhetsbrevet *European Media Policy* rapporterar om aktuellt arbete på medieområdet inom EU och Europarådet.
- **International Outlook.** En sammanställning av organisationer som verkar på det internationella fältet, exempelvis WTO och UNESCO, och en översikt över globala avtal och överenskomelser. Nyhetsbrevet *On the International Agenda* rapporterar kontinuerligt om medierelaterade händelser på området.
- **Nyheter** med länkar till nya undersökningar, rapporter, statistiksamlingar, med mera.
- **Nordicoms tre nyhetsbrev** om medieutvecklingen, *Medier i Norden*, *European Media Policy* och *On the International Agenda* publiceras på webben. En gratis prenumeration kan tecknas på respektive brevs webbsida. Prenumeranter får ett e-brev varje gång ett nytt nummer publiceras.

Medietrender i Norden 2009

Medietrender i Norden 2009

Terje Flisen & Eva Harrie

© Nordicom

ISBN 978-91-89471-72-6

NORDICOM

Göteborgs universitet

Box 713

SE 405 30 Göteborg

www.nordicom.gu.se

Omslag: Daniel Zachrisson

Tryckning: Livréna AB, Göteborg, 2009, ISO 14001

Innehåll

Introduktion	5
Nyhetsbrevet Medier i Norden	6
Nasjonalspråkene danner basis for ytringsfrihet og demokrati	7
Ytringsfrihetsartikkelen i FNs menneskerettighetserklæring fra 1948 og den nordiske språkdeklarasjonen fra 2006 har berøringspunkter: Et levende nasjonalspråk styrker nasjonal identitet. Ytringsfrihet er fundamentet for utvikling av frie medier og demokratiet. Frie mediers bruk av nasjonalspråket styrker og utvikler det.	
Deklaration om nordisk språkpolitik 2006	14
Bakgrunden till den första deklARATIONEN om nordisk språkpolitik, som antogs av Nordiska rådet 2006, är behovet av en ny nordisk språkpolitik som skall säkra helheten och sammanhanget i Nordiska Ministerrådets språksatsningar.	
Medier i Norden setter søkelys på medietrendene	18
I løpet av et år belyser Medier i Norden utviklingen i en rekke mediesektorer. I 2008 var utviklingen i den nordiske avis- og filmbransjen ofte i søkelyset.	
Medielovgivning/medielagstiftning i de nordiske land	20
Offentlige utredninger, rapporter og forslag	21
Noen hovedtemaer i 2008: Opphavsretten må tilpasses til nye, digitale tider • Medievirksomhet som er regulert av eller mottar støtte fra offentlige myndigheter er under stadig utredning • Ulemper og fordeler av digitalisering og økt bruk av internett i alle sammenhenger analyseres.	
Nordisk mediestatistik	27
Statistik: Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige	28
Statistik: Färöarna och Grönland	34
Publikationsserien Nordic Media Trends	35

Välkommen till NordMedia 2009

19:e nordiska konferensen för medie- och kommunikationsvetenskap
Karlstad
13-15 augusti 2009

**Konferenstema:
Kropp, själ och samhälle.
Nya perspektiv på medie- och kommunikations-
vetenskapliga ontologier**

Målsättningen med konferensens tema är att granska samspelet mellan kropp, själ och samhälle så som det har tolkats och tillämpats inom medie- och kommunikationsvetenskapen. Hur har kropp, själ och samhälle å ena sidan använts som begrepp avspeglande en så kallad "verklighet"? Hur har begreppen å andra sidan bidragit till att (re)producera vissa former av kunskap? Hur skapar dessa begrepp, i deras bredaste betydelser, särskilda sätt att tänka inom den medie- och kommunikationsvetenskapliga forskningen? På vilket sätt är vår uppfattning av dessa kategorier kopplade till (inter)disciplinära maktfält inom vetenskapliga traditioner och paradig? Forskare från de nordiska länderna kommer att relatera till dessa frågeställningar i plenumsessioner under konferensen.

För vidare information se konferensens hemsida:
www.nordmedia09.se

Introduktion

Eva Harrie & Terje Flisen

Nordicom följer och dokumenterar medieutvecklingen i syfte att visa på förändringar och trender, med fokus på det nordiska medielandskapet. Ett ökat behov av omvärldskunskap gör att Nordicom dessutom bevakar medieutvecklingen i Europa och internationellt. Resultaten samlas på webben samt förmedlas via nyhetsbrev och publikationer.

Denna publikation lägger fokus på Nordicoms samnordiska mediedokumentation. Den ger smakprov på nyhetsbrevet *Medier i Norden*, medielagstiftningsportalen med information om och länkar till de nordiska ländernas lagar och avtal på området, nordisk mediestatistik och publikationsserien *Nordic Media Trends*.

Nyhetsbrevet *Medier i Norden* publiceras på webben med fyra nummer om året och rapporterar löpande om skeenden på det nordiska mediefältet. I denna publikation kan ni läsa 2008 års sista *Medier i Norden* i sin helhet samt en belysning av aktuella mediefrågor som återkommit i nyhetsbreven under 2008.

De följande sidorna redovisar även medierelaterade utredningar och viktiga offentliga rapporter i de nordiska länderna under året som gick. Materialet bygger delvis på webbportalens sektion om medielagstiftning.

Här ges också ett antal exempel på Nordicoms nordiska mediestatistik, till exempel de största pannordiska medieföretagen, ländernas digitalisering av de marksända tv-näten och de största dagstidningarna i Norden. Materialet sammanställs i samarbete med Mediesekretariatet i Danmark, Finska Statistikcentralen, Hagstofa Íslands [Islands Statistikcentral], medienorge och Nordicom-Sverige och publiceras i bokform eller som tabeller på webben.

Under 2008 gav Nordicom ut två nya publikationer i serien *Nordic Media Trends*, den ena om medielandskapet på Färöarna och Grönland, den andra om den nordiska mediemarknaden. Publikationerna presenteras på sista sidan.

Nordicoms webbportal är en växande källa till omvärldskunskap vad gäller medieutvecklingen i nordiskt och internationellt perspektiv. Vi hoppas att den här publikationen ska inspirera Nordicoms gamla och nya brukare till att ta del av all mediedokumentation som finns på webben – den nordiska, nationella, europeiska och internationella.

Mediestatistik

NORDEN

Jämförande statistik
Publikationer
Medielagstiftning

► Nyhetsbrev

DE NORDISKA LÄNDERNA

Nationell statistik
MedieSverige

LÄNKAR

Mer fakta om medier

FAQ

Svar på vanlige spørsmål

OUTLOOK

Europe

Policy Documents
Organisations
Newsletter

International

Agreements & Organisations
Newsletter

Nyhetsbrevet Medier i Norden

Medier i Norden er et uavhengig nyhetsbrev som følger den mediepolitiske utviklingen i Norden, og publiseres fire ganger per år på nettportalen www.nordicom.gu.se, se menyen til venstre. Nyhetsbrevet er plassert i portalens seksjon *Medieutveckling och mediestatistik i Norden*.

Årets tre første utgaver består i hovedsak av notiser, ordnet i kategorier som Nordisk mediepolitikk, Trykte medier, Audiovisuelle medier, osv. En sammenfattende kommentar til trender i medie-Norden utgjør den fjerde utgaven.

Nasjonalspråkene danner basis for ytringsfrihet og demokrati, artikkelen på de følgende sidene, er identisk med *Medier i Nordens* fjerde utgave i 2008, som ble publisert via internett ved årsskiftet 2008/2009. Her omtales blant annet den nordiske språkdeklarasjonen fra 2006 – og deklarasjonen gjengis umiddelbart etter artikkelen.

I løpet av et år tar *Medier i Norden* opp utviklingen i en rekke mediesektorer. Den avsluttende artikkelen, *Medier i Norden setter søkelys på medietrendene*, belyser den nordiske avis- og filmbransjen.

Det finnes også en engelskspråklig versjon av nyhetsbrevet; *Nordic Media Policy*. Begge språkutgavene publiseres via internett.

Abonnementet er gratis, og kan tegnes via Nordicoms nettsted. Abonnementene får en påminning per e-post når en ny utgave av *Medier i Norden* er publisert.

Redaktør for *Medier i Norden* er Terje Flisen.

Nasjonalspråkene danner basis for ytringsfrihet og demokrati

Ytringsfrihetsartikkelen i FNs menneskerettighetserklæring fra 1948 og den nordiske språkdeklarasjonen fra 2006 har berøringspunkter: Et levende nasjonalspråk styrker nasjonal identitet. Ytringsfrihet er fundamentet for utvikling av frie medier og demokratiet. Frie mediers bruk av nasjonalspråket styrker og utvikler det.

En fallitterklæring for det nordiske språksamarbeidet mente mange, da Ungdommens Nordiske Råd (UNR) våren 2008 meldte at det i visse tilfeller var nødvendig å kommunisere på engelsk under møtene. Man kan ikke lenger ta det for gitt at alle i Norden forstår og kommuniserer på skandinavisk, var begrunnelsen fra UNR. Nordisk Råds presidium ilte til med ekstra bevilgninger til tolking og oversettelser til og fra finsk og islandsk. UNRs leder, Lisbeth Sejer Gøtzsche, var tilfreds med at utspillet tilsynelatende hadde virket som en vekker for de nordiske politikerne.¹

Nasjonalspråkene er en viktig del av den nordiske kulturelle identiteten. I pessimistiske scenarioer hevdes det at engelsk, kanskje allerede i løpet av dette hundreåret, blir hovedspråket i de nordiske land. Dagens nordiske nasjonalspråk blir bare brukt av spesielt interesserte, og innlegg i den offentlige debatten på slike språk vil ikke tillegges særlig betydning.

Dette er et ekstremt og lite sannsynlig scenario. Men et blikk på programoversikten for TV-kanalene som kan tas imot i de nordiske land, eller de nordiske kinoenes programmer, gir inntrykk av tung innflytelse fra den angloamerikanske språksfæren.

I den nordiske akademiske verden skrives oftere enn før avhandlinger og rapporter på engelsk – og *bare* på engelsk. "Ett sterkt argument för att inte låta engelskan tränga ut svenskan som akademiskt språk är att man tänker bättre på sitt modersmål," sier Olle Josephson, docent i nordiske språk og leder for det svenske Språkrådet til årsskiftet 2008-2009. I oktober 2008 var Språkrådet vert for den første ordinære konferansen for *Efnil*, en europeisk sammenslutning av nasjonale språkråd, som vil verne de nasjonale språkene for å skape et flerspråklig Europa (European Federation of National Institutes of Language).

"En svensk konkurrensfordel är att vi är så bra på engelska. Den konkurrensfordelen bygger på att vi kan två språk bra, om vi gick över till engelska skulle den fördelen försvinna. När vi behärskar två språk får vi ett dubbelseende som ger fler infallsvinklar," påpeker Josephson.²

Ny satsing på nordisk språksamarbeid

Språkutviklingen følges med oppmerksomhet i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. Under Nordisk Råds høstsesjon i 2006 fremmet de nordiske regjeringene en nordisk språkdeklarasjon. Ansvar for å følge opp språkdeklarasjonen ligger på

nasjonalt nivå. De siste årene har myndighetene i de fleste nordiske land presentert nasjonale språkutredninger – der de spesielle utfordringene hvert enkelt land står overfor beskrives.

Den nordiske språkdeklarasjonens formål er først og fremst å sørge for at alle nordboere kan lese og skrive det eller de språk som fungerer som samfunnsbærende (nasjonalspråk) i området hvor de bor – og at alle nordboere kan kommunisere med hverandre, helst på et skandinavisk språk. Under Nordisk Råds møte i oktober 2008 ble det gitt grønt lys for at det nordiske språksamarbeidet særlig skal ta sikte på økt innsats for barn og unge.³

Språkforståelse – en fredsfaktor

FN-organisasjonen UNESCOs idealer, i undervisnings-, vitenskaps- og kommunikasjonsspørsmål, er velkjente i Norden. Små land, med små språk, er i en sårbar posisjon i en stadig mer globalisert verden. I tråd med et slikt syn har de politiske myndighetene i de nordiske land sett det som viktig å anerkjenne minoritetspråk i egne land, eksempelvis samisk og ulike varianter av finsk. Den samiske befolkningen har fått en styrket identitet gjennom denne politikken – forsterket av mulighetene til å ytre seg på eget språk i alle medieformer. Ingen rasjonell løsning, ut fra markedsliberalistisk tenkning, men fundamentalt menneskelige behov blir dekket.⁴

I UNESCOs konstitusjon blir det lagt stor vekt på nødvendigheten av informasjon og kommunikasjon innen og mellom nasjoner, som et virkemiddel for å forhindre krig. Hensikten er enkelt sagt å fremme gjensidig forståelse mellom verdens folk for å fjerne uvitenheten som avler mistro og mistanke, og som igjen kan lede til konflikter, som det heter.⁵

Flere hundre år er gått siden noen av de nordiske landene var i krig med hverandre. En medvirkende årsak til dette kan være at "mistroen og mistankene" minsker når man deler en felles kulturell og språklig bakgrunn. Den nordiske identiteten – bygd på kulturelt og språklig fellesskap – vokste seg stadig sterkere i forrige århundre. Opprettelsen av parlamentarisk samarbeidsorgan Nordisk Råd og senere Nordisk Ministerråd, de nordiske regjeringenes samarbeidsorgan, markerte begynnelsen på en æra der mange praktisk rettede tiltak har styrket det nordiske fellesskapet.

Nordiske mediers innsats for språksamarbeidet

Til tross for de gode resultatene som er oppnådd gjennom det nordiske samarbeidet, kan det være grunn til å stille spørsmålet: Er bevisstheten om en særskilt nordisk identitet i ferd med å svekkes? De nordiske landenes ulike tilknytningsmåter til EU er ofte trukket fram som et moment, når noen mener å ha påvist risiko for at det nordiske samarbeidet kan komme til å forvitre.

En internordisk undersøkelse fra 2005 viser at forståelsen av nabospråkene er falt de siste 30 år. Dette er beklagelig, også av hensyn til de økonomiske mulighetene som finnes i et velfungerende fellesnordisk mediemarked, som favner flere titalls millioner mennesker. Hvorfor er det nødvendig å oversette bøker fra ett skandinavisk språk til et annet? Og hvorfor kan ikke alle nordboere se alle nordiske TV-kanaler, via alle sendeplattformer? Svarene på disse spørsmålene er mange, men det hindrer ikke at de bør bli stilt, igjen og igjen.⁶

Mediesektorens ansvar og oppgaver er nevnt spesielt i den nordiske språkdeklarasjonen fra 2006: Nordens samfunnsbærende språk bør være godt synlige, i for eksempel TV-programmer og filmer, og det bør oppmuntres til bedre tilgjengelighet til bøker på Nordens samfunnsbærende språk. Tilgjengelighet dreier seg ikke bare om salg av bøker til enkeltpersoner, men eksempelvis om bibliotekenes budsjetter og mulighet til innkjøp for utlån.

I 2008 bevilget Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd over 40 millioner DKK til nordisk samarbeid på medieområdet. Nordisk film- og TV-fond er den største satsingen. Nordisk Råds filmpris ble i 2008 delt ut for femte gang, og har, på linje med Nordisk Råds litteraturpris, til formål å fremme av nordisk språk og kultur. Det samme formålet ligger bak opprettelsen av programmet for støtte til nordiske dataspill.⁷

Årets Nobelprisvinner i litteratur, Jean-Marie Gustave Le Clézio, kommenterte medienes betydning for språket i sin Nobel-forelesning 7. desember 2008: "Författarna är i viss mån dess väktare. När de skriver sina romaner, sina dikter och sin teater får de språket att leva. De använder inte språket, de är i språkets tjänst. De hyllar det, de slipar och omvandlar det, språket blir levande genom dem, med deras hjälp, och följer tidens sociala och ekonomiska förändringar."

Ytringsfriheten har tilsynelatende aldri hatt så gode kår som nå, i gruppen av industriland med demokratisk styresett, der Norden hører hjemme. Nesten alle kan med et minimum av utstyr drive internett-basert blogging om nesten all verdens emner – og tradisjonelle medier har åpnet kommentarmuligheter, direkte på nettet, til publiserte artikler og programmer. Det finnes en risiko for å bli flomskadet av den endeløst økende informasjonsstrømmen i alle kanaler, og det kan være vanskelig å skille vesentlig fra uvesentlig. Ofte blir mediet selve budskapet, i McLuhansk ånd.

Er det realistisk – eller nødvendig – at resten av verden følger industrilanden utvikling på dette området? J. M. G. Le Clézio har en kommentar til dette også, i Nobel-forelesningen: "Vi lever i en tid som präglas av internet och av virtuell kommunikation. Det är gott och väl, men vad är dessa förbluffande uppfinningar värda utan undervisning i skriftspråk och utan böcker? Att förse största delen av mänskligheten med LCD-skärmar är en utopi." ⁸

Retten til å være uenig med makthaverne

Retten til å ytre seg fritt og retten til beskyttelse mot vilkårlig innblanding i privatlivet er blant de sentrale artiklene i FNs verdenserklæring om menneskerettigheter, som ble vedtatt og kunngjort 10. desember 1948 av FNs tredje generalforsamling.⁹

I de nordiske land har menneskerettighetserklæringens prinsipper stått sterkt. Det er ingen tilfeldighet at forfattere som forfølges i hjemlandet ofte finner nødhavn her. At Nobels litteraturpris og Nobels fredspris hører hjemme i Norden er også viktig. J. M. G. Le Clézio beskrev forfatterens samfunnsrolle i Nobel-forelesningen 7. desember 2008: "Finns det en dygd som absolutt är nödvändig är det denna: att hans penna aldrig får hylla de mäktiga, inte i form av den lättaste kittling."

Det dreier seg om retten til å være uenig med makthaverne – retten til offentlig å vise uenighet med rådende oppfatninger av religiøs eller verdslig art.

Verden har tatt mange steg i positiv retning siden 1948. I dag er det knapt mulig for noe lands myndigheter å skjule omfattende brudd på menneskerettighetene. Omverdenen kan varsles om bruddene mens de skjer, ved hjelp av moderne kommunikasjonsteknologi. Riktignok er tilgangen til denne teknologien langt fra likt fordelt mellom verdens folk og verdensdelene, verken i kvantitet eller kvalitet. Likevel er det mulig for menneskerettighetsaktivister å nå fram med budskap raskere og mer detaljert enn tidligere.

Men varslene løper ofte en stor risiko når de tar i bruk retten til ytringsfrihet, som er nedfelt i artikkel 19 i FNs verdenserklæring om menneskerettighetene. Teknologien som er til hjelp når budskap formidles fra aktivister og grasrotjournalister og opposisjonelle profesjonelle journalister i land med undertrykkende regimer, gjør dem sårbare.

Artikkel 12 i menneskerettighetserklæringen er til liten hjelp når maktthaverne setter alt inn på å hindre fri kommunikasjon, og tar i bruk teknologi for å avlytte og spore: "Ingen må utsettes for vilkårlig innblanding i privatliv, familie, hjem og korrespondanse, eller for angrep på ære og anseelse. Enhver har rett til lovens beskyttelse mot slik innblanding eller slike angrep."

The Committee to Protect Journalists, CPJ, melder 4. desember 2008 at tallet på fengslede journalister som hovedsakelig bruker internett som formidlingskanal stadig stiger, og nå utgjør de 45 prosent av verdens fengslede journalister. For første gang er online-journalister den største undergruppen blant de fengslede journalistene. 1. desember 2008 satt totalt 125 journalister av alle kategorier fengslet, ifølge CPJ, to mindre enn på samme tid i 2007. Online-journalistikk har endret medielandskapet og måten vi kommuniserer med hverandre på, kommenterer CPJs direktør Joel Simon. Kraften i rapportene, og innflytelsen den nye generasjonen av online-journalister får, har fanget oppmerksomheten til maktthavere i undertrykkende regimer, og derfor øker styrken i motangrepene på journalistene, understreker Simon.¹⁰

Journalistikk kan være et livsfarlig yrke

I 2007 ble 95 journalister drept som en følge av at de ville utøve yrket sitt – 44 av dem i Irak, melder UNESCO/the World Association of Newspapers. CPJs database, som omfatter hele verden, viser at mellom 1. januar 1992 og 11. oktober 2008 ble 713 journalister myrdet som en følge av yrkesutøvelsen.¹¹

Overgrep og vold mot journalister øker stadig, sett på verdensbasis, og mulighetene til å drive god journalistikk settes i fare. Dette gjelder særlig i de samfunn som mest ville ha hatt nytte av et mangfold av uavhengige medieinstitusjoner. Bare en liten del av overgrepene som er begått mot journalister, inkludert mord, er etterforsket og bare sjelden blir noen stilt til ansvar for disse forbrytelsene. Volden utgjør en av de største trusler mot pressefrihet og ytringsfrihet, konstaterer UNESCO.

29. oktober 2008 arrangerte UNESCO et symposium i Paris, der rundt 400 deltakere diskuterte utfordringene og mulighetene som finnes om man betrakter ytringsfrihet, dialog, demokrati og utvikling som en helhet. Blant deltakerne var statsjefer, regjeringsmedlemmer og andre ledende politikere, Nobelprisvinnere og vinnere av UNESCOs pressefrihetspris, og representanter for de største ikke-statlige organisasjonene og organisasjoner for profesjonelle mediefolk. I

tilknytning til symposiet ble en fotoutstilling om journalisters sikkerhetssituasjon innviet. Utstillingen arrangeres som en følge av et svensk initiativ, og blir nå en vandretstilling verden rundt.¹²

Relativiseres artikkel 19 i menneskerettighetserklæringen?

"Kan vi forestille oss en situasjon der vokterne av FNs menneskerettighetserklæring utgjør en reell trussel mot ytringsfriheten?" Slik spør Anders Heger, leder i skribent- og ytringsfrihetsorganisasjonen Norsk PEN, i en artikkel i *Aftenposten* 30. oktober 2008.¹³

Artikkel 19 er klar: "Enhver har rett til menings- og ytringsfrihet. Denne rett omfatter frihet til å hevde meninger uten innblanding og til å søke, motta og meddele opplysninger og ideer gjennom ethvert meddelelsesmiddel og uten hensyn til landegrenser." Nå ser det ut til at det åpnes for relativisering av artikkel 19, med FNs menneskerettighetsråds uttrykte vilje. Rådet avløste FNs Menneskerettighetskommisjon i 2006, og har 47 medlemmer, hovedsakelig afrikanske og asiatiske stater. Ingen av de nordiske land er medlemmer i perioden fram til 2009.¹⁴

I mars 2008 instruerte Menneskerettighetsrådet Spesial-rapportøren for ytringsfrihet – en av rådets underinstanser – om å konsentrere virksomheten om "tilfeller der misbruk av retten til ytringsfrihet utløser rasistisk eller religiøs diskriminering," skriver Anders Heger. Regimer som ikke ønsker kritikk og innsyn kan skjule seg bak uttrykket "misbruk av retten til ytringsfrihet" og definere "misbruk" slik at alle kritiske røster kveles.

Anders Heger ser det klassiske dilemmaet: "Respekten for menneskers tro, og retten til den frie ytring." De vestlige land bygger på opplysningstidens frihets- og likhetsidealer, og mener at demokratiets utvikling er avhengig av fri debatt. Det finnes lovpålagte grenser for ytringsfriheten – den er ikke absolutt i vestlige demokratier heller. Definisjonen av hvor grensene går er det springende punkt. Men når ytringsfrihetsbegrepet relativiseres med for eksempel religiøs tro som rettesnor, mister begrepet mening, sett med de fleste vestlige øyne.

Pakistan og Egypt, med støtte fra andre islamske land sto bak formuleringen i instruksjonen til Spesialrapportøren. Kina, Russland og Cuba støttet også formuleringen. Ifølge Menneskerettighetsrådets referat fra møtet 28. mars 2008 ble avstemningsresultatet 32 for, ingen mot, 15 land avholdt seg fra å stemme – av Heger karakterisert som "Vesten mot resten."¹⁵

Vestlig uro for utviklingen i menneskerettighetsspørsmål

En konklusjon som ligner Anders Hegers er tenketanken European Council on Foreign Relations kommet til. I en rapport som ble offentliggjort i september 2008 pekes det på at siden slutten av 1990-tallet har EU mistet støtte fra 41 tidligere allierte land når menneskerettighetsspørsmål har vært til behandling i FNs generalforsamling.¹⁶

Også Norges utenriksminister, Jonas Gahr Støre ser på denne utviklingen med uro. I en kronikk i anledning 60-årsmarkeringen av FNs verdenserklæring om menneskerettigheter 10. desember 2008 skrev Gahr Støre at FNs Menneskerettighetsråds "sammensetning speiler verden av i dag, med afrikanske og asiatiske land i flertall. Dette har bidratt til en omkamp om prinsippene i Verdenserklæringen, prinsipper vi trodde lå fast. Da må vi spørre: Er det bedre å holde seg utenfor

dette selskapet fordi vi ikke automatisk er i flertall? Noen land har valgt nettopp dette. Jeg er skeptisk til en slik strategi.” Derfor vil Norge arbeide for dialog og har ”lansert sitt kandidatur til rådet for perioden 2009 til 2012,” skriver Gahr Støre.¹⁷

Et land uten egen kolonihistorie – Norge – vil kanskje møtes med mindre mistro og mistanke fra land i Afrika og Asia, som aner gammeldags vestlig imperialisme bak ord om frihet og demokrati. Å fjerne ”uvitenheten som avler mistro og mistanke, og som igjen kan lede til konflikter,” slik UNESCOs konstitusjon foreskriver det, vil være avgjørende for om det lykkes å skape dialog for å hindre uthuling av prinsippene i Menneskerettighetserklæringen av 1948.

• • •

Teksten er identisk med *Medier i Nordens* fjerde utgave i 2008, som ble publisert via internett ved årsskiftet 2008/2009. Redaktør er Terje Flisen. Den nordiske språkdeklarasjonen fra 2006 gjengis i svensk språkdrakt på de følgende sidene.

Noter

1. Se Nordiske nyheter på språkområdet – <http://www.norden.org/sprak/sk/index.asp?lang=3>. Se også Nordens språkråd – NSR. Ledningsgrupp för det nordiska språksamarbetet: <http://www.norden.org/sprak/nordenssprakrad/sk/index.asp?lang=3>
2. Se mer om Efnil-konferansen – <http://www.sulf.se/templates/CopyrightPage.aspx?id=1407>. Se også Efnils hovedside – <http://www.efnil.org/>
3. Se Deklaration om nordisk språkpolitikk – <http://www.norden.org/pub/sk/showpub.asp?lang=1>
4. Les om nordiske minoritetsspråk – <http://www.norden.org/nordenssprak/kap4/4c.asp>
5. Se UNESCOs konstitusjon (på engelsk) – http://www.icomos.org/unesco/unesco_constitution.html
6. Se Håller språket ihop i Norden? En forskningsrapport om ungdomars förståelse av danska, svenska och norska – <http://www.norden.org/pub/sk/showpub.asp?pubnr=2005:573>
7. Les om nordisk samarbeid på medieområdet – <http://www.norden.org/kultur/film/sk/>
8. Les J. M. G. Le Clézios Nobelforelesning (på svensk): http://www.svenskaakademien.se/web/Nobelforelasning_2008_sv.aspx
9. Se FNs verdenserklæring om menneskerettigheter (på engelsk) – <http://www.un.org/Overview/rights.html>
10. Les meldingen om fengslede journalister fra the Committee to Protect Journalists (på engelsk): <http://cpj.org/reports/2008/12/cpjs-2008-prison-census-online-and-in-jail.php>
11. Les 95 Journalists Killed Worldwide in 2007 (WAN): http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=25941&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html. Se også Freedom of Expression (UNESCOs portal om emnet): http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=2493&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html
12. Se International Symposium on Freedom of Expression (UNESCO): http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=27453&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html?URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html. Se Exhibition on Safety of Journalists (UNESCOs vandretstilling): <http://portal.unesco.org/ci/photos/showgallery.php/cat/967>

13. Les Anders Hegers artikkel – (Aftenposten 30. oktober 2008) <http://www.aftenposten.no/debatt/article2741428.ece>
14. Les om The Human Rights Council – <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/>
15. Se Resolution 7/36 – Mandate of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression – The Human Rights Council – vedtak med avstemningsresultat (pdf-fil): http://ap.ohchr.org/documents/E/HRC/resolutions/A_HRC_RES_7_36.pdf
16. A global force for human rights? – An audit of European power at the UN. The European Council on Foreign Relations – http://ecfr.eu/content/entry/the_european_union_at_the_united_nations/
17. Menneskerettigheter under press – utenriksminister Jonas Gahr Støres kronikk i Bergens Tidende, 10. desember 2008: http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/dep/utenriksminister_jonas_gahr_store/taler_artikler/2008/mr_jubileum.html?id=538808

Deklaration om nordisk språkpolitik 2006

De nordiska utbildnings- och kulturministrarna och representanter för de självstyrande områdena enades 2006 om den första deklARATIONEN om nordisk språkpolitik. Bakgrunden är behovet av en ny språkpolitik som skall säkra helheten och sammanhanget i Nordiska ministerrådets långsiktiga språksatsningar. Deklarationen antogs av Nordiska rådet 2 november 2006.

Deklarationen är inte juridiskt bindande och har således inte genomförts i lagstiftningen i de fem nordiska länderna och de tre självstyrande områdena. Det offentliga åtagandet och finansieringen av deklARATIONENS insatser kan variera mellan de fem nordiska länderna och de självstyrande områdena.

Här nedan följer *Deklaration om nordisk språkpolitik 2006* i sin helhet.

Inledning

Denna text handlar om språk och länder i Norden. Det finns fem stater i det nordiska samarbetet: Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige, och tre självstyrande områden i Norden: Färöarna, Grönland och Åland. Dessutom finns det ett sammanhängande samiskt kultur- och språkområde på norskt, svenskt och finskt territorium.

I Norden betraktar vi alla språk som likvärdiga. De har dock inte alla samma roll. Ett språk kan vara *komplett och samhällsbärande* i förhållande till det språksamhälle där det talas. Att ett språk är *komplett* betyder i detta sammanhang att det kan användas på samhällets alla områden. Att ett språk är *samhällsbärande* betyder att det i ett givet språksamhälle används för officiella ändamål, t.ex. undervisning och lagstiftning.

I Norden finns det sex språk som både är kompletta och samhällsbärande: danska, finska, färöiska, isländska, norska (i sina båda skriftspråksformer bokmål och nynorska) och svenska. Att sammanhanget mellan språk och nation inte är ett-till-ett visar t.ex. Finland, där både finska och svenska är lagfästa nationalspråk. Det finns ytterligare två språk som kan betraktas som samhällsbärande men som inte kan användas på samhällets alla områden: samiska i olika varieteter och grönländska.

Dessutom finns det några språk med speciell ställning: meänkieli (tornedalsfinska), kvänska, romani i olika varieteter, jiddisch, tyska samt de olika nordiska teckenspråken. När uttrycket *Nordens språk* används i denna text avses alla dessa språk. När uttrycket *Nordens samhällsbärande språk* används i denna text avses danska, finska, färöiska, grönländska, isländska, norska, samiska och svenska, medan *Nordens statsbärande språk* endast avser danska, finska, isländska, norska och svenska.

Slutligen talas det cirka 200 utomnordiska språk i Norden i och med att invandringen de senaste decennierna har utökat den språkliga mångfalden.

När uttrycket *alla språk i Norden* används i denna text avser det totaliteten av språk som talas i hela Norden.

I texten används beteckningen *nordbor* om alla personer som bor permanent i något land i Norden.

En demokratisk språkpolitik för det mångspråkiga Norden

Utgångspunkten för den nordiska språkpolitiken är att Nordens samhällsbärande språk är och förblir starka och levande, att de som är samhällsbärande språk förblir samhällsbärande och att det nordiska samarbetet även fortsättningsvis bedrivs på de skandinaviska språken, d.v.s. danska, norska och svenska.

Nordbors språkliga rättigheter

Norden är i dag en mångspråkig region där medborgarna har goda språkkunskaper och där språkpolitiken vilar på en demokratisk tradition. Norden kan därför i en globaliserad värld bli en språkpolitisk förebild för andra regioner. Mångspråkigheten ger förutsättningar för kunskaper, skaparkraft, perspektiv och internationella kontakter i en utsträckning som inte är möjlig i enspråkiga samhällen.

En sådan utveckling kräver en samlad, långsiktig och effektiv språkpolitisk insats.

Nordisk språkpolitik tar sin utgångspunkt i att alla nordbor har rätt:

- att tillägna sig ett samhällsbärande språk i tal och skrift, så att de kan delta i samhällslivet
- att tillägna sig förståelse av och kunskaper i ett skandinaviskt språk och förståelse av de övriga skandinaviska språken, så att de kan ta del i den nordiska språkgemenskapen
- att tillägna sig språk med internationell räckvidd så att de kan delta i utvecklingen av det internationella samfundet
- att bevara och utveckla sitt modersmål och sitt nationella minoritetsspråk

Målen

En nordisk språkpolitik bör därför sikta mot:

- att alla nordbor kan läsa och skriva det eller de språk som fungerar som samhällsbärande i det område där de bor
- att alla nordbor kan kommunicera med varandra, i första hand på ett skandinaviskt språk
- att alla nordbor har grundläggande kunskaper om språkliga rättigheter i Norden och om språksituationen i Norden
- att alla nordbor har mycket goda kunskaper i minst ett språk med internationell räckvidd och goda kunskaper i ytterligare ett främmande språk
- att alla nordbor har allmänna kunskaper om vad språket är och hur det fungerar

Dessa mål förutsätter också att alla nordbor visar tolerans för språklig variation och mångfald, både mellan och inom språken. För att målen skall nås vill kultur- och utbildningsministrarna arbeta med följande fyra frågor: språkförståelse och språkkunskap, parallellspråkighet, mångspråkighet och Norden som språklig föregångsregion.

Fyra frågor att arbeta med

1. *Språkförståelse och språkkunskap*

För att uppnå målen bör:

- grannspråksundervisningen i skolan förstärkas, liksom undervisningen i skandinaviska språk som hjälpspråk och främmande språk
- Nordens samhällsbärande språk vara väl synliga i det offentliga livet t.ex. i tv och film
- tillgänglighet till böcker på Nordens samhällsbärande språk uppmuntras
- internordiska ordböcker i pappersform och elektronisk form utarbetas
- maskinöversättningsprogram för Nordens samhällsbärande språk och program för flerspråkig sökning i nordiska databaser utvecklas

2. *Parallellspråkighet*

Med parallellspråkighet avses samtidig användning av flera språk inom ett eller flera områden. Det ena språket slår inte ut eller ersätter det andra, utan språken används parallellt.

2.1 Parallellspråkighet mellan engelska och Nordens språk

Nordborna, med sina internationellt sett goda kunskaper i engelska, har särskilt gynnsamma förutsättningar att utveckla parallellspråkighet mellan engelska och något eller några av Nordens språk inom vissa områden. En konsekvent politik för parallellspråkighet innebär:

- att såväl Nordens samhällsbärande språk som engelska bör kunna användas som vetenskapliga språk
- att förmedling av vetenskapliga resultat på Nordens samhällsbärande språk bör vara meriterande
- att undervisningen i vetenskapligt fackspråk, särskilt i skrift, bör ges både i engelska och i Nordens samhällsbärande språk
- att universitet, högskolor och andra vetenskapliga institutioner kan utveckla långsiktiga strategier för språkval, parallellspråkighet, språkutbildning och översättningsstöd inom sina verksamhetsområden
- att nordiska terminologiorgan kan fortsätta koordinera terminologin inom nya områden
- att företag och arbetsmarknadsorganisationer bör uppfordras till att utveckla strategier för parallellspråkighet

2.2 Parallellspråkighet mellan språken i Norden

Parallellspråkighet är inte bara en fråga om engelska utan måste vidare finnas mellan språken i Norden. Det innebär:

- att den nordiska språkkonventionen skall ge en god juridisk grund för talare av Nordens samhällsbärande språk
- att nordbor med ett icke-nordiskt språk som modersmål behöver dels en väl utbyggd utbildning i landets samhällsbärande språk, dels möjligheter att använda och utveckla det egna modersmålet

3. *Mångspråkighet och flerspråkighet*

Nordens länder blir alltmer mångspråkiga och många nordbor är i dag flerspråkiga, i första hand de som har ett annat modersmål än landets majoritetsspråk. Det gäller nordbor med följande språk som modersmål:

- Samiska, kvänska, meänkieli (tornedalsfinska), romani och jiddisch samt finska (i Sverige) och tyska (i Danmark), vilka alla är lagfästa minoritetsspråk i ett eller flera länder i Norden. Nordisk språkpolitik har ett ansvar inför världssamfundet för att i synnerhet de språk som inte är nationalspråk någonstans fortlever och utvecklas och att alla minoritetsspråk kan fortsätta att existera. Det är viktigt att även teckenspråken tillerkänns en stark ställning
- Närmare 200 andra språk är modersmål för nordbor. Det är önskvärt att det finns fackmiljöer i Norden som har expertis, eller som kan hänvisa till europeisk expertis, inom de flesta av dessa språk

En särställning intar grönländska. Det är majoritetsspråk på Grönland, men har relativt få talare. Det bör stödjas så att det kan fortsätta fungera som samhällsbärande språk.

4. *Norden som språklig föregångsregion*

Norden ses som en föregångsregion när det gäller språkfrågor. Nordisk språkgemenskap präglas av medborgarnas strävan att förstå och respektera varandras modersmål. Nordiskt språksamarbete är demokratiskt och öppet för insyn och i centrala delar offentligt finansierat. Det finns en politisk vilja att bevara den nordiska språkgemenskapen, bland annat genom den nordiska språkkonventionen. Denna nordiska modell för språkgemenskap och språksamarbete bör lyftas fram i internationella sammanhang. Norden skall eftersträva att vara ledande inom det område som kallas klarspråksarbete, d.v.s. att göra myndighetsspråket tydligare.

Ökad kunskap om språkpolitiskt intressanta områden kan bidra till Nordens position som föregångsregion i språkfrågor.

De nordiska ministrarna förpliktar sig till att förverkliga de långsiktiga målen i denna deklaration.

• • •

Deklarationen är publicerad på danska, finska, färöiska, grönländska, isländska, norska, samiska, svenska och engelska, och finns tillgänglig på www.norden.org/pub/sk/showpub.asp?pubnr=2007:746

Medier i Norden setter søkelys på medietrendene

I løpet av et år belyser *Medier i Norden* utviklingen i en rekke mediesektorer. I 2008 var utviklingen i den nordiske avis- og filmbransjen ofte i søkelyset. Takket være gode offentlige støtteordninger i de fleste nordiske land, er avisfloraen rikere og filmproduksjonen mer mangfoldig enn befolkningsgrunnlaget i hvert enkelt nordisk land skulle tilsi.

"Rekordartet høst for nordiske filmer" er tittelen på en notis i *Medier i Norden*. I både Danmark og Norge var markedsandelen for de hjemlige filmene i 2008 større enn på lange tider. Også i de øvrige nordiske land har interessen for hjemlandets filmer vært stor. I tillegg gikk kinobesøket, totalt sett, opp i alle nordiske land, til tross for begynnende krisetider.

De gode tallene for nordiske filmer henger sammen med at enkelte nasjonalt produserte filmer har hatt uvanlig stor oppslutning. I tillegg er filmene tallrike, og det gis også støtte til smale filmer. Kvantitet trengs for å få fram kvalitet, og "kvalitet" er slett ikke ensbetydende med "publikumssuksess." For hver amerikanskproduserte blockbuster som finner veien til de nordiske kinoene, finnes det hundrevis av amerikanske filmer med begrenset publikums- og kritikerappell.

En variert filmproduksjon –

Den offentlige støtten i de nordiske landene skal kompensere for de store filmproduserende landenes markedsfordeler, i form av mange og varierte investeringskilder og en stor befolkning; et stort marked. De nasjonale satsingene i de nordiske landene har gitt resultater, både kvantitativt og kvalitativt, men er under stadig vurdering og utredning. Eksempelvis rapporterer *Medier i Norden* om at det svenske Kulturdepartementet skal utrede metoder for og finansiering av den framtidige filmpolitikken. Den nåværende svenske filmavtalen gjelder til og med utgangen av 2010.

– og en mangfoldig presse

Mens kinoene fortsatt trekker folk, går opplagene for betalingsavisene ned i Norden; marginal nedgang i noen land, større i andre. I Island ville de største avisene, *Morgunblaðið* og *Fréttablaðið*, fusjonere i oktober 2008, men det islandske konkurransetilsynet forhindret fusjonen. I Danmark ble gratisavisen som utløste den danske "aviskrigen" i 2006; *Nyhedsavisen*, nedlagt i september. Vanskene for disse avisene var imidlertid godt synlige lenge før den akutte finanskrisen brøt løs.

Pressestøtte – i de nordiske land er det Sverige og Norge som har de mest omfattende støtteordningene – skal til en viss grad utligne de store avisenes markedsfordeler og sørge for at folk får valgmuligheter; et mangfold. Det norske Medietilsynets rapport *Økonomisk utvikling i dagspresse, nettaviser og kringkasting 2003- 2007*, publisert i 2008, viser at mange av nummer to-avisene i Norge ville blitt nedlagt uten pressestøtte.

I Sverige har regjeringen – etter lengre tids diskusjon med EU-kommisjonen – forsøkt å endre enkelte elementer av pressestøtten, blant annet senking av støtten til aviser i de store byene; storstadsstödet. I løpet av sommeren 2008 ble protestene fra bransjehold så mange at regjeringen besluttet å beholde pressestøtten slik Riksdagen i 2006 vedtok den skulle være. *Medier i Norden* har fulgt utviklingen i sakens mange vendinger.

Paradigmeskifte – snart?

Vil vi se et paradigmeskifte i avisbransjens distribusjonsmetoder – fra papir til nett – hurtigere enn ventet, på grunn av den økonomiske krisen? Utviklingen har det siste halvåret akselerert i den retningen i flere land, særlig der bransjen ikke nyter godt av offentlige subsidier. Infrastrukturen for nettdistribuerte aviser er på plass; de nordiske landene har snart full bredbåndsdekning for befolkningen. "Nettdistribuert avis" har store sosiale, økonomiske, teknologiske og mediepolitiske implikasjoner som det ikke er gitt noen å ha oversikt over nå. Overgangen fra *massemedium* der alle får ett og samme avisprodukt, til *mikromedium*, der hver og en påvirker både innhold og form, er så vidt kommet i gang.

Økte papirpriser, økte distribusjonskostnader, fall i annonseinntektene og leserflukt, kombinert med stadig flere aktive internett-brukere i alle aldersgrupper kan gi raske forandringer også i Norden. De nordiske løssalgsavisenes nettaviser har i lang tid vært blant de mest brukte nettstedene i Norden, totalt sett.

Noen mediebedrifter, som kommer i økonomiske vansker og allerede har lagt store midler i en multimedial nettavis, kan komme til å legge ned papiravisen, og satse *bare* på elektronisk distribusjon. Det er lite sannsynlig at noen av de store nordiske morgenavisene *belt* skulle gå over til nettdistribusjon, til tross for at flere av konsernene som utgir dem i dag tjener mer på den nettbaserte virksomheten enn papiravisene. I så fall ville de risikere å miste en stor del av den tradisjonelt innstilte betalende lesergruppen, og med dem annonsører som mener at nettet ikke egner seg for å nå alle målgrupper. Om en papirbasert avis som får pressestøtte skulle gå over til nettdistribusjon vil den neppe, automatisk, fortsatt få offentlig støtte.

Krisepakker for mediebransjen?

"Er de eksisterende støtteordningene for danske medier den beste måten å gi støtte på, den raske utviklingen på medieområdet tatt i betraktning?" Slik omtales en utredning satt i verk av det danske Kulturministeriet, som skal være klar i 2009, i *Medier i Norden*. Firmaet Rambøll Management A/S i samarbeid med eksterne medieforskere leverte en midtveisrapport i 2008. Kanskje blir sluttrapporten påvirket av den generelle økonomiske utviklingen, slik den har fortonet seg siden høsten 2008?

Omfattende offentlige redningstiltak for avisbransjen – utenom den ordinære pressestøtten – kan bli et tema i de kommende år, tiltak på linje med løsningene som tilbys for andre bransjer og sektorer i samfunnet. Også representanter for andre sektorer innen mediebransjen kan komme til å etterlyse en mer kraftfull offentlig mediepolitikk – og statlige krisepakker. Dette vil kunne få langsiktige følger, både for mediebedriftene og de politiske myndighetene.

Mediestatistikk

► Medielagstiftning

ETTER EMNEOMRÅDE

Opphavsrett
Ytringsfrihet og
mediepluralisme
Audiovisuelle medier
Trykte medier
Informasjonssamfunnet

Artikler om
emneområdene

ETTER LAND

Danmark
Finland
Island
Norge
Sverige

Artikler om
nasjonal lovgivning

Medielovgivning i de nordiske land

I Nordicoms medielovgivningsbase (se menyen til venstre) finnes en oversikt over medierelatert lovgivning, bransjeavtaler og utredninger i de fem nordiske landene, med klikkbare referanser.

Emneområdene i medielovgivningsbasen er opphavsrett, ytringsfrihet og mediepluralisme, audiovisuelle medier, trykte medier og informasjonssamfunnet – og i tillegg finnes de samme emneområdene plassert i landoversikter.

Fra medielovgivningsbasens forside kan følgende tilbud nås:

Fra forslag til lov er en oversikt over tilbud på nettstedene til de nordiske parlamentene og regjeringene, der lovgivningsprosessene forklares og utdypes.

Internasjonale overenskomster og policydokumenter inneholder oversikter over internasjonale direktiver, konvensjoner, traktater og avtaler.

Offentlige medieutredninger omfatter medierelaterte utredninger og rapporter fra Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Oversikten på de følgende sidene er satt sammen spesielt for *Medietrender i Norden 2009*. Listen som avslutter oversikten finnes også i en klikkbar versjon i medielovgivningsbasen.

Redaktør for Nordicoms medielovgivningsbase er Terje Flisen.

Offentlige utredninger, rapporter og forslag

Tilpasning av opphavsretten til nye, digitale tider. Utredning av og rutinemessig rapportering om medievirksomhet som reguleres eller støttes økonomisk av offentlige instanser. Analyser av hvilke ulemper og fordeler digitaliseringen og økt bruk av internett gir for ulike grupper og aktører i samfunnet.

Dette er stikkord for noen av de offentlige, medierelevante utredningene, rapportene og forslagene som omtales nedenfor. Nordicoms nyhetsbrev *Medier i Nordens* utgaver i 2008 og Nordicoms medielovgivningsbase danner grunnlaget for oversikten.

Opphavsrett

Danmark. En utredning som ble levert i mars 2008; *Rapport fra arbejdsgruppen om en styrket indsats mod piratkopiering*, dannet utgangspunktet for lovendringer i desember, som gir økt strafferamme for overtredelser av loven. Arbeidsgruppen besto av representanter fra Økonomi- og Erhvervsministeriet, Kulturministeriet, Skatteministeriet, Justitsministeriet, Udenrigsministeriet og Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse. Nettstedet www.stoppiraterne.dk ble etablert samtidig med lovendringen.

Sverige. I desember 2008 la Justitiedepartementet fram et forslag for Riksdagen, som gir rettighetshavere til musikk, film, litteratur dataspill og dataprogrammer bedre muligheter til å gripe inn mot ulovlig fildeling via internett: *Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område – genomförande av direktiv 2004/48/EG* (Prop. 2008/09:67). Lovendringene trer i kraft 1. april 2009, og er i tråd med Direktiv 2004/48/EF om harmonisering av regler om håndheving av immaterialrettigheter (Ipred), vedtatt i april 2004.

Ytringsfrihet og mediepluralisme

Finland. *Journalister och demokrati* er en rapport utarbeidet for Justitieministeriet. En rekke bidragsyttere behandler blant annet endringer i journalisters arbeidsforhold og rolle, journalistikkens økonomiske lønnsomhet, medienes makt, internets påvirkning på redaksjonelt arbeid og borgerjournalistikkens framvekst.

Sverige. En komité av parlamentarikere skal vurdere visse bestemmelser i 2 kap. tryckfrihetsförordningen (TF) for Justitiedepartementet, og oppdraget har fått tittelen *Säkerhetskopiers rättsliga status och utlämnande av allmänna handlingar i elektronisk form* (Kommittédirektiv Dir.2008:26).

Trykte medier

Danmark. Bokutvalget som ble oppnevnt av Kulturministeriet i 2007 leverte høsten 2008 utredningen *Rapport fra bogudvalget 2007-2008*. Liberaliseringen av det

danske bokmarkedet har tatt tid, noe som henger sammen med frykten for at et fritt marked vil styrke bestselgerne på bekostning av øvrig litteratur.

Norge. Siden den nye bokbransjeavtalen begynte å gjelde 1. mai 2005, er bøkene blitt billigere. Og boksalg har økt; 30 prosent fra 2004 til 2007. Antall titler økte med 28 prosent fra 2004 til 2007. Dette viser en undersøkelse Konkurransetilsynet har gjennomført; *Salgsutvikling i bokbransjen 2004 til 2007*.

Sverige. I april 2008 la Kulturdepartementet fram *Nya villkor för presstödet* (DS 2008:25), der det framgår at "vissa av bestämmelserna som reglerar driftsstödet i presstödsförordningen (1990:524) bör ändras för att bli förenliga med EG-fördragets regler om statligt stöd."

I august 2008 hadde Kulturdepartementet endret mening og meldte at regjeringens syn nå – etter å ha gått gjennom høringsinstansenes uttalelser – var "att inte genomföra dessa förslag. Regeringens ambition är i stället att de nivåer för presstödet som beslutades av riksdagen 2006 ska genomföras."

Audiovisuelle medier

Danmark. Kulturministeriet la i desember 2008 ut forslag om endring av *Lov om radio- og fjernsynsvirksomhed* til høring. Endringene gjelder blant annet en ny ordning av sendingene av ikke-kommersielt TV i det nye nettet for digitalt bakke-TV, endringer av lisensordningen og ny regulering av "must carry"-forpliktelsene. Høringsfristen var 7. januar 2009.

Finland. 1. september 2007 ble de analoge sendingene i bakkenettet for TV lagt ned. En arbeidsgruppe fulgte overgangen fra analoge til digitale TV-sendinger, som ble besluttet av regjeringen i mars 2004. "I sluttrapporten beskrives det digitale tv-utbudet, dess spridning og tilgangen til digital-tv år 2008", heter det i utredningen *Övergången till digital television* fra Kommunikationsministeriet.

Norge. Kultur- og kirkedepartementet har lagt fram St.meld. nr. 6 (2008-2009) *NRK-plakaten – NRKs samfunnsoppdrag* for Stortinget. Departementet har tidligere fremmet stortingsmeldingene St.meld. nr. 30 (2006-2007) *Kringkasting i en digital fremtid* og St.meld. nr. 6 (2007-2008) *NRK-plakaten. Noe for alle. Alltid*, og de tre meldingene må ses i sammenheng, framholder departementet. Konkrete, kvantitative innholdskrav i dagens NRK-vedtekter bør blir videreført i NRK-plakaten.

Sverige. "Medieområdet är föränderligt. Min utgångspunkt har därför varit att en minskad detaljreglering ska göra det lättare för public service-företagen SR, SVT och UR att själva planera sin verksamhet och hur de ska uppnå kraven från riksdag och regering," sa utredaren Rose-Marie Frebran da hun leverte betenkningen *Kontinuitet och förändring* (SOU 2008:64) til kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth. *Kontinuitet och förändring* tar utgangspunkt i public service-selskapenes kommende sendetillatelse, som Frebran foreslo skal gjelde fra 2010 til og med 2015. Utredningen har vært på en høringsrunde fram til 1. oktober 2008.

Informasjonssamfunnet

Danmark. Flere enn 99 prosent av alle danske husstander og virksomheter av ulike slag kan få bredbåndsforbindelse via ADSL, fiber eller WiMAX, viser IT- og Telestyrelsens rapport *Bredbåndskortlægning 2008*. Det politiske målet er at *alle* dansker som ønsker det skal få bredbåndsforbindelse innen utløpet av 2010.

Finland. Kommunikationsministeriet har lagt fram en plan for å gjøre bredbånd tilgjengelig for alle finner. *Making broadband available to everyone: the national plan of action to improve the infrastructure of the information society* lyder tittelen på rapporten i engelsk språkdrakt. Det legges fram forslag om offentlig støtte til oppgradering av telenettene slik at alle finner kan ha tilgang til 100 Mbit-forbindelse i 2015.

Island. Den islandske regjeringen har lagt fram et program for utviklingen av informasjonssamfunnet i perioden 2008-2012; *Iceland the e-Nation – Icelandic Government Policy on the Information Society 2008-2012*. Dette er tredje gang regjeringen fremmer en langtidsplan for informasjonssamfunnet. Hensikten er å koordinere den offentlige innsatsen på alle nivåer.

Norge. Målene for Kultur- og kirkedepartementets St.meld. nr. 14 (2007-2008) *Dataspill* er blant annet at "barn og unge skal få tilgang på spill av høy kvalitet basert på norsk språk og kultur. Gode tilskuddsordninger er nødvendig for å sikre dette tilbudet." For å oppnå dette trengs en livskraftig norsk spillprodusentbransje, som har kompetanse, og som bygger på innovasjon og teknologiutvikling. I tillegg skal det satses på å fremme trygg bruk av dataspill.

Sverige. Tilgangen til bredbånd er avgjørende for framtidig utvikling i hele Sverige. Det mener utrederen Åke Hedén som står bak betenkningen *Bredband till hela landet* (SOU 2008:40). "Bredband är viktigt inte minst för att alla de företag som är verksamma i landsbygden ska kunna driva verksamhet på likvärdiga villkor som företag i tätare bebyggda områden," skriver Näringsdepartementet i en melding.

Allmenn medie- og kulturutvikling

Danmark. Radio- og TV-nævnet/Kulturministeriet har gitt Rambøll Management A/S i oppdrag å utrede den framtidige offentlige støtten til danske medier. Rambøll Management A/S gjennomfører utredningen i samarbeid med medieforskerne Anker Brink Lund og Preben Sepstrup i perioden 2007 til 2009. Høsten 2008 ble det lagt fram en midtveisrapport; *Kortlægning af den offentlige mediestøtte i Danmark*.

Finland. Kulturminister Tanja Saarela startet i 2005 prosjektet *Etiken i kulturpolitiken*, og det resulterte i 2008 blant annet i rapporten *Rättvis kultur? Den etiska dimensionen i kulturpolitiken och de kulturella rättigheterna*. "De kulturella rättigheterna hör, vid sidan av de medborgerliga, politiska och ekonomiska rättigheterna, till de mänskliga rättigheterna och utgör en underkategori till de bildningsmässiga rättigheterna," heter det i forordet til rapporten.

Norge. Uten pressestøtte ville de fleste av de 27 avisene som er nr. 2-aviser ikke komme ut. Det er en av konklusjonene i Medietilsynets rapport *Økonomisk utvikling i dagspresse, nettaviser og kringkasting 2003- 2007*. En annen konklusjon er at nettavisene utgjør en stadig større del av bransjens økonomi, totalt sett.

Sverige. Medierådets rapport *Ungar & Medier 2008* er en omfattende studie av barn og unges mediehverdag, bygd på deres egne erfaringer. "Rapporten visar bland annat att föräldrar alltiämt oroar sig för dataspelandet trots en allmänt mer positiv bild. Den visar också vilka skillnader som finns i pojkars och flickors medievardag, och att fler mår dåligt av verkligt våld än spelat våld," heter det i Medierådets omtale av rapporten.

Nedenfor finnes en liste over medierelevante utredninger – både avsluttede og utredninger som er i gang. Listen finnes i klikkbar versjon i Nordicoms nettportal.

Opphavsrett

Danmark

- *Rapport fra arbejdsgruppen om en styrket indsats mod piratkopiering*. Økonomi- og Erhvervsministeriet, 2008.

Finland

- *Utredning om införande av en presumption i upphovsrättslagstiftningen om upphovsrättens övergång inom ett anställningsförhållande*. Undervisningsministeriet, 2008.
- *Rapport av en arbetsgrupp som utrett parallellsändning*. Undervisningsministeriet, 2008.
- *Promemoria av en arbetsgrupp för långtidsförvaring och användning av material i elektronisk form*. Undervisningsministeriet, 2008.

Sverige

- Prop. 2008/09:67 – *Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område – genomförande av direktiv 2004/48/EG*. Justitiedepartementet, 2008.
- Ds 2008:15 – *Återanvändning av upphovsrättsligt skyddat material som finns i radio- och TV-företagens programarkiv*. Justitiedepartementet, 2008.

Ytringsfrihet og mediepluralisme

Finland

- 2008:5 – *Journalister och demokrati*. Justitieministeriet, 2008.

Sverige

- SOU 2008:125 – *En reformerad grundlag*. Grundlagsutredningen, Justitiedepartementet, 2008.
- Dir. 2008:26 – *Säkerhetskopiers rättsliga status och utlämnande av allmänna bandlingar i elektronisk form*. Justitiedepartementet, 2008.

Trykte medier

Danmark

- *Rapport fra bogudvalget 2007-2008*. Styrelsen for Bibliotek og Medier, Kulturministeriet, 2008.

Norge

- *Salgsutvikling i bokbransjen 2004 til 2007*. Konkurransetilsynet, 2008.

Sverige

- Ds 2008:25 – *Nya villkor för presstödet*. Kulturdepartementet, 2008.
- *Dagspressens ekonomi 2007*. Presstödsnämnden, 2008.

Audiovisuelle medier

Danmark

- *Udkast til forslag til ændring af lov om radio- og fjernsynsvirksomhed*. Kulturministeriet, 2008.

- *Radio- og tv-nævnets udtalelse om DRs public serviceredegørelse for 2007.* Radio- og tv-nævnet, 2008.
- *Radio- og tv-nævnets udtalelse om TV2s public service-redegørelser for 2007.* Radio- og tv-nævnet, 2008.

Finland

- *Övergången till digital television. Uppföljningsgruppens slutrapport.* Kommunikationsministeriet, 2008.
- *Finsk Film: Utredning om filmens offentliga finansieringssystem.* Undervisningsministeriet, 2008.
- *Nationella audiovisuella arkivet – utredning om Statens filmgranskningsbyrå.* Undervisningsministeriet, 2008.
- *Utvärdering av tv- och radiokoncessionssystemet ur intressegruppernas synvinkel.* Kommunikationsministeriet, 2008.

Norge

- St.meld. nr. 6 (2008-2009) – *NRK-plakaten – NRKs samfunnsoppdrag.* Kultur- og kirke-departementet, 2008.
- *Rapport – Arbeidsgruppe Digital Dividende.* Samferdselsdepartementet, Kultur- og kirke-departementet, Post- og teletilsynet og Medietilsynet, 2008.
- *Forslag til endringer i lov 4. desember 1992 nr. 127 om kringkasting.* Kultur- og kirke-departementet, 2008.
- *Utredning om muligheten for individuelt abonnentvalg i kringkastings- og kabelnett.* Medietilsynet, 2008.
- *Allmennkringkastingsrapporten. Kringkastingsåret 2007.* Medietilsynet, 2008.

Sverige

- SOU 2008:116 – *En ny radio- och TV-lag.* Kulturdepartementet, 2008.
- SOU 2008:96 – *Kommersiell radio – nya sändningsmöjligheter.* Slutbetänkande av 2007 års utredning om kommersiell radio. Kulturdepartementet, 2008.
- SOU 2008:64 – *Kontinuitet och förändring. (Radio och TV i allmänhetens tjänst, Dir. 2007:71),* Kulturdepartementet, 2008.
- SOU 2008:35 – *Digital-TV-övergången.* Kulturdepartementet, 2008.
- Dir. 2008:88 – *Filmpolitikens finansiering och utformning.* Kulturdepartementet, 2008.
- *Framtidens radio.* Radio- och TV-verket, 2008.
- *Digitaliseringen av tv-mediet – utifrån ett medieberedskapsperspektiv.* Styrelsen för psykologiskt försvar, 2008.
- Dir. 2008:62 – *Översyn av granskningslagen och skyddet av barn och unga mot skadligt medieinnehåll.* Kulturdepartementet, 2008.
- *Sveriges Television, Sveriges Radio og Sveriges Utbildningsradios public service-redovisningar 2007.* Granskningsnämnden för radio och TV, 2008.
- *Svenskt TV-utbud 2007.* Granskningsnämnden för radio och TV, 2008.
- *Kommersiell lokalradio – en kartläggning till och med 2007.* Granskningsnämnden för radio och TV, 2008.

Informasjonssamfunnet

Danmark

- *Bredbåndskortlægning 2008.* Rapport fra IT- og Telestyrelsen, 2008.

Finland

- *Making broadband available to everyone: the national plan of action to improve the infrastructure of the information society*. Kommunikationsministeriet, 2008.

Island

- *Iceland the e-Nation – Icelandic Government Policy on the Information Society 2008-2012*. Statsministerens kontor, 2008.

Norge

- *St.meld.nr.14 (2007-2008) Dataspill*. Kultur- og kirkedepartementet, 2008.
- *Notat om "FRA-loven" og rutning av elektronisk kommunikasjon via Sverige*. Post- og teletilsynet, 2008.

Sverige

- *Bredband till hela landet*. Näringsdepartementet, 2008.

Allmenn medie- og kulturutvikling

Danmark

- *Udredning af den danske mediestøtte*. Radio- og tv-nævnet/Kulturministeriet, 2007-2009.
- *Et kulturpolitisk arbejdsprogram*, Kulturministeriet, 2008.
- *Sprog til tiden*. Sprogudvalget/Kulturministeriet, 2008.

Finland

- *Rättvis kultur? Den etiska dimensionen i kulturpolitiken och de kulturella rättigheterna*. Undervisningsministeriet, 2008.
- *Satelliträkenskaper för kultur; Pilotprojektets slutrapport*. Rapport om kulturräkenskaperna: Kulturens andel av samhällsekonomin betydande. Statistikcentralen/Undervisningsministeriet, 2008.

Norge

- NOU 2008: 7 – *Utvivelse av merverdiavgiftsgrunnlaget på kultur- og idrettsområdet*. Kulturmomsutvalget, Finansdepartementet, 2008.
- *Økonomisk utvikling i dagspresse, nettaviser og kringkasting 2003- 2007*. Medietilsynet, 2008.
- St.meld. nr. 35 (2007-2008) – *Mål og mening. Ein heilskapleg norsk språkpolitikk*. Kultur- og kyrkjedepartementet, 2008.

Sverige

- *Medieutveckling 2008*. Radio- och TV-verket, 2008
- *Ungar & Medier 2008*. Medierådet, 2008.

Mediestatistik

NORDEN

► Jämförande statistik

► Publikationer

Medielagstiftning

Nyhetsbrev

DE NORDISKA

LÄNDERNA

Nationell statistik

MedieSverige

LÄNKAR

Mer fakta om medier

FAQ

Svar på vanliga frågor

• • • • • • • • • •

OUTLOOK

Europe

Policy Documents

Organisations

Newsletter

International

Agreements & Organisations

Newsletter

Nordisk mediestatistik

Nordicom sammanställer mediestatistik om Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige på kontinuerlig basis. Syftet är att ge en bild av medieutvecklingen, såväl i respektive land som i regionen som helhet. Data publiceras både på webben (excelformat) och i tryckt version i bokserien *Nordic Media Trends*.

Statistiken omfattar dagspress, tidskrifter, böcker, radio, tv, video/dvd, bio/film, fonogram och internet, samt de större medieföretagen på den nordiska marknaden. Aspekter som tas upp är struktur, ägande, ekonomi, innehåll, distribution och användning. Uppgifterna samlas in och sammanställs i samarbete med Mediesekretariatet i Danmark, Finska Statistikcentralen, Hagstofa Íslands [Isländska Statistikcentralen], medienorge och Nordicom-Sverige.

Statistiken i *Medietrender i Norden 2009* omfattar de fem nordiska länderna ovan samt för första gången också Färöarna och Grönland. Exemplet är baserat på uppgifter i de två senaste publikationerna i *Nordic Media Trends*-serien. Läs mer om böckerna på sidan 36.

På hemsidan presenteras även nationell mediestatistik: svensk mediestatistik från Nordicom-Sverige (MedieSverige) samt länkar till mediefakta i Danmark, Island, Finland och Norge.

Nordisk mediestatistik

1. De tio största pannordiska¹ medieföretagen 2007: Företagens intäkter i miljoner euro samt intäkternas geografiska fördelning (%)

Andel av intäkter 2007 per geografiskt område (%)

Medieföretag	Heimland	Totala intäkter (miljoner Euro)	I hemlandet	I de nordiska länderna (exklusive hemlandet)	I andra länder	Total
Bonnier	Sverige	3 158	54	27	20	100
Sanoma	Finland	2 926	49	0	51	100
ProSiebenSat.1 ²	Tyskland	2 694	80	9	11	100
Schibsted	Norge	1 697	44 ³	36 ³	21 ³	100
MTG/Metro (Stenbeck) ⁴	Sverige	1 558	31	33	37 ⁶	100
varav MTG AB	Sverige	1 227	33	41	26	100
varav Metro International S.A. ⁵	Luxemburg	331	23	.. 5	77 ⁶	100
Egmont	Danmark	1 514	..	80 ⁷	20	100
Mecom Group	Storbritannien	1 437	–	59	41	100
Telenor Broadcast	Norge	872	53	47 ⁸	..	100
Aller	Danmark	546	33	67	–	100
JP/Politikens Hus	Danmark	497	98	2	–	100

¹ Här avses företag som bedriver medieverksamhet i fler än ett nordiskt land. Rangordning med hänsyn till företagens totala intäkter.

² ProSiebenSat.1 Media AG etablerade sig på den nordiska marknaden genom att ta över SBS Broadcasting under 2007. Verksamheten är konsoliderad fr o m andra halvåret 2007.

³ Uppskattad fördelning baserad på Schibsteds affärsområden Norge, Sverige och Internationellt (2007). Affärsområdena Norge och Sverige är inte helt begränsade till ett land; "Norge" inkluderar vissa intäkter från den svenska marknaden och tvärtom, plus mindre intäkter från andra nordiska länder.

⁴ Inklusive Modern Times Group och Metro International, som båda kontrolleras av familjen Stenbeck. Medieaktiviteterna i Tele2 AB, dvs kabel-tv i Sverige, särredovisas inte i bolagets årsrapport för 2007 och ingår därför inte. Intäkterna 2006 uppgick till 24 miljoner Euro.

⁵ Metro International S.A. ingår i den så kallade Stenbeck-sfären (Sverige), men är registrerat i Luxemburg.

⁶ Metros verksamhet i övriga Norden (Danmark) ingår i "Andra länder".

⁷ Inklusive omsättning på hemmamarknaden (Danmark).

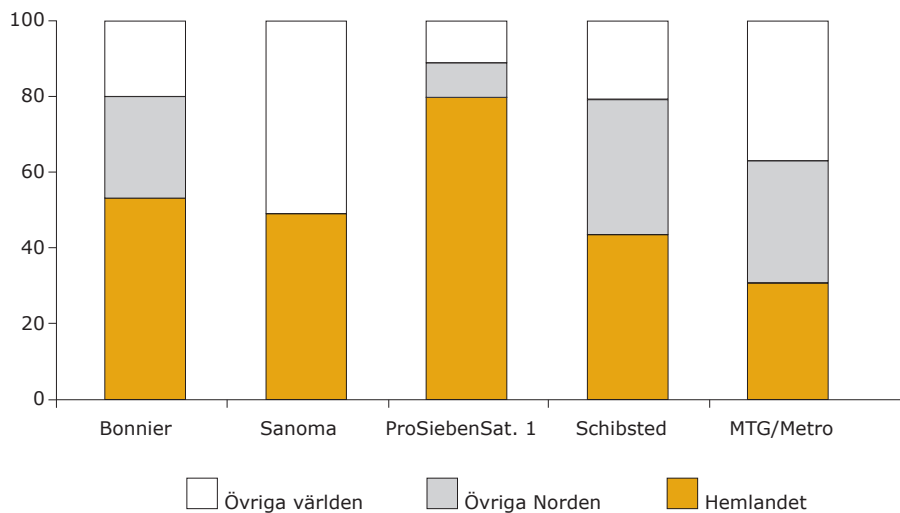
⁸ Inklusive vissa intäkter från andra marknader än den nordiska.

Källor: Företagens årsrapporter och hemsidor, Nordicom, medienorge.

Teckenförklaring till statistiken på sidorna 28-35

- Noll, existerar ej
- 0 Uppgiften är mindre än 0,5
- .. Uppgift saknas, data ej tillgänglig
- * Ej tillämpbar kategori

2. De fem största pannordiska¹ medieföretagen 2007: Intäkternas geografiska fördelning (%)

¹ Med pannordiskt medieföretag avses företag som bedriver medieverksamhet i fler än ett nordiskt land.

Anm: Företagens hemländer: Bonnier - Sverige, Sanoma - Finland, ProSiebenSat1. - Tyskland, Schibsted - Norge, MTG/Metro - Sverige.

Källor: Företagens årsrapporter och hemsidor, Nordicom, medienorge.

3. Digital marksänd television i de nordiska länderna: tidtabell, sändarnät och andel anslutna hushåll

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Tidplan					
Pilotförsök	1999/2000 ¹	*	*	2000, jun.	1999, 1 apr.
Lansering	2006, apr.	2001, aug.	Slutet av 2005 ³	2007, hösten	1999, sep.
Avslutad släckning analogt marknät		2007, 31 aug.			2007, okt.
Planerad släckning analogt marknät	2009, 31 okt.		Slutet av 2010	Slutet av 2009	
Om de digitala marknäten					
Antal multiplexer	1 (av 6 planerade) ²	4	2 (av 5 planerade) ⁴	3 (av planerade) ⁵	5 (av 6 planerade)
Teknisk räckvidd (per multiplex)	97,7%	Två 99,9%, en 95%, en 78-90% (planerat: 99,9%)	85%	95% ⁵	Fyra 98-99,8%, en 70%
Andel hushåll som är anslutna till de digitala marknäten	..	47% ⁶	..	12% ⁷	cirka 30% ⁶

¹ År 1999 i Köpenhamn och på Själland, år 2000 på norra Jylland.

² MUX 1-2 är avsedda för public service TV: MUX1 startade 2006 och sänder DR1, DR2 och TV 2; MUX 2 är planerad att starta under 2009 och är avsedd för DR. Resterande multiplexer är avsedda för privat betal-tv med planerad start 1 november 2009 (MUX 3-5) respektive 2010 (MUX 6).

³ Start för digitala marksändningar av företaget 365 ljósvakamiðlars tv-kanaler. Företaget heter idag 365 miðlar ehf och är ett dotterbolag till 365 hf.

⁴ De två operativa multiplexerna drivs av 365. Ytterligare tre multiplexer är planerade för RÚV (varav en är avsedd för distribution av hd-tv).

⁵ Teknisk räckvidd hösten 2008.

⁶ Finland: andel av alla hushåll, Sverige: andel av alla tv-hushåll. Marksänd tv i Finland och Sverige är helt digitaliserad.

⁷ Andel av alla hushåll i september 2008.

Källor: Kulturministeriet och Mediesekretariatet i Danmark, www.digitv.fi, Finnpanel, Hagstofa Íslands [Isländska Statistiskcentralen], Póst- og fjarskiptastofnun [Isländska Post- och Telestyrelsen], medienorge, RiksTV, Statistisk Sentralbyrå, Mediavision, MMS, Teracom.

4. Antal radiokanaler i de nordiska länderna¹ 1998-2008

			1998	2000	2002	2004	2006	2008
Danmark	Public service	Rikstäckande	4	4	4	4	4	4
		Regionala	9	9	9	9	9	9
		Digitala (DAB)	-	..	..	14	14	11
	Privatradio	Rikstäckande ²	-	-	-	2	1	2
		Lokala	274	..	262	314	312	328
		Digitala (DAB)	-	-	-	-	-	1
Finland	Public service	Rikstäckande	5	5	5	5	5	6
		Regionala ³	26	26	26	26	26	26
		Digitala (DVB) ⁴	1	3	3	4	5	3
	Privatradio	Rikstäckande	1	1	1	1	1	1
		Nästan-rikstäckande Andra privata	2 58	7 55	9 64	9 67	7 65	9 47
Island	Public service	Rikstäckande ⁵	2	2	2	2	2	2
		Regionala ³	3	3	3	4	4	3
		Digitala (DAB) ⁶	-	-	-	1	1	1
	Privatradio	Rikstäckande ⁵	1	2	2	2	2	2
		Regionala/ Nästan-rikstäckande/ Lokala ^{5,7}	17	17	21	15	16	15
Norge	Public service	Rikstäckande	3	3	3	3	3	3
		Regionala ³	18	18	16	16	16	16
		Digitala, rikstäckande (DAB)	2	3	3	3	5	8
	Privatradio	Digitala, regionala (DAB)	-	2	2	3	3	2
		Rikstäckande	1	1	1	2	2	2
		Lokala ⁸	297	274	274	259	249	..
		Digitala (DAB) ⁹	-	-	-	-	2	1
Sverige	Public service	Rikstäckande	4	4	4	4	4	4
		Regionala	26	26	26	26	27	27
		Digitala (DAB)	2	..	3	6	6	7
	Privatradio	Lokala	84	83	87	87	89	89
		Närradio ^{8,10}	1 069	1 199	1318	1 167	1 027	..

¹ De flesta radiokanaler sänder via flera olika plattformar. Digitala kanaler i tabellen inkluderar enbart kanaler som har sina huvudsakliga sändningar i DAB/DVB, även om flera också erbjuder begränsade analoga sändningar i FM. Övriga kanaler sänder huvudsakligen via FM, även om de flesta också är tillgängliga via digitala plattformar. Kanaler/stationer som enbart sänder online eller via kabel/satellit är inte inkluderade i tabellen.

² De två rikstäckande privata kanalerna sänder också via DAB sedan 2005 (obligatoriskt enligt avtal med staten).

³ Sänder i regionala fönster på rikstäckande kanaler: i Finland via Radio Suomi och Radio Vega, på Island via RÚV Rás 1 och Rás 2, och i Norge via NRK/P1.

⁴ Digitala sändningar via DAB fram till september 2005, därefter DVB.

⁵ Definitioner för Island: "Rikstäckande" är kanaler som når alla regioner i landet och minst 90% av befolkningen, medan "nästan-rikstäckande" når minst två regioner och mer än 50% av befolkningen.

⁶ DAB-sändningar på Island är fortfarande på försöksstadiet.

⁷ Antal stationer som har en långsiktig koncession och sänder radio under hela året, exklusive student- och ungdomsradio.

⁸ Antalet koncessioner vid årens slut.

⁹ 1999 fick Radio 2 Digital Norges, och Nordens, första koncession för privat DAB-radio. Efter ett flertal försök att lansera radioprogram via DAB sade Radio 2 Digitals ägare Norsk Aller upp avtalet med Kulturdepartementet, med verkan fr o m 1 januari 2008. Istället fick P4 Bandit (MTG) hyra Allers DAB-kapacitet, men avslutade sina DAB-sändningar i slutet av 2008.

¹⁰ Närradiokanaler sänder via 177 sändare (normalt en per kommun) som används av runt 1000 organisationer.

Källor: DR, Radio-TV håndbogen, Mediesekretariatet, YLE, Kommunikationsministeriet (Finland), Hagstofa Íslands [Isländska Statistikcentralen], NRK, Medietilsynet, medienorge, SR, Radio- och TV-verket.

5. De mest besökta medierelaterade webbplatserna i de nordiska länderna, efter antal unika besökare 2008 (v 22)

	Webbplats	Unika besökare ¹	Besök	Antal besök/ besökare	Medieföretag	Traditionellt medium	Rankning på topplista ²
Danmark	ekstrabladet.dk	1 571 317	5 601 329	3,6	JP/Politikens Hus	Dagspress	1
	tv2.dk	1 274 470	3 716 541	2,9	TV 2 Danmark	TV	3
	dr.dk	1 204 911	3 068 220	2,5	DR	Radio & TV (public service)	5
Finland	Ilta-Sanomat	1 344 559	6 778 020	5,0	Sanoma	Dagspress	1
	Ilta-lehti	1 334 018	6 763 803	5,1	Alma Media	Dagspress	2
	MTV3	1 182 417	6 006 319	5,1	MTV Media/Bonnier	TV	3
Island	mbl.is	302 551	2 388 293	7,9	Árvakur hf.	Dagspress	1
	visir.is	221 547	1 356 476	6,1	365 miðlar hf.	Dagspress, radio, TV	3
	ruv.is	81 919	235 976	2,9	RUV	Radio & TV (public service)	5
Norge	VG Nett	2 805 818	17 005 477	6,1	Schibsted	Dagspress	1
	dagbladet.no	1 747 969	7 030 521	4,0	Dagbladet (Berner Group)	Dagspress	3
	nrk.no	1 288 816	3 622 395	2,8	NRK	Radio & TV (public service)	7
Sverige	aftonbladet.se	3 911 926	17 892 976	4,6	Schibsted	Dagspress	1
	expressen.se	1 562 672	5 390 001	3,4	Bonnier	Dagspress	5
	dn.se	947 745	2 998 645	3,2	Bonnier	Dagspress	9

¹ Unika besökare = unika webbläsare.

² Rankning på topplistorna för alla webbplatser som mätts, inklusive nätverk.

Anm: Mätssystem för tabellens data: i Danmark gemius Traffic (Gemius); i Finland och Norge TNS Metrix (TNS Gallup), och i Sverige Site Census (Nielsen Online) och Insight XE (Sifo Research International).

Anm: Inkluderar webbplatser med koppling till traditionella medier. Nätverk ingår ej.

Källor: Gemius/FDIM Foreningen af Danske Interaktive Medier, TNS Gallup Finland (www.gallupweb.com), Modernus Web Measure (Island), TNS Gallup Norge, www.annons.se/kia (KIA Index).

6. Andel av befolkningen i de nordiska länderna som använder Internet dagligen eller nästan dagligen 2003-2008 (procent)

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	EU27
2003	42	40	63	38	41	..
2004	52	46	74	43	52	23
2005	57	49	76	50	57	29
2006	65	56	80	59	61	32
2007	66	62	82	66	58	38
2008	71	66	86	72	69	43

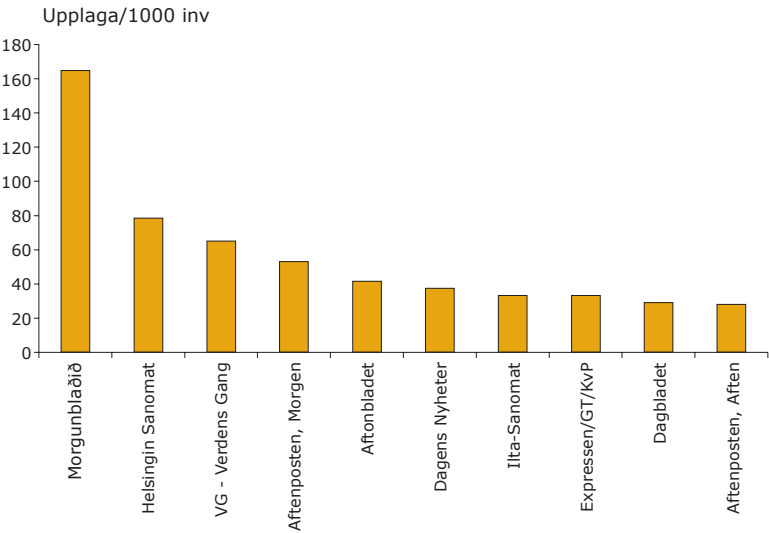
Anm: Data från tre månader under våren varje år. Åldersgrupp 16-74 år.

Källor: Eurostat, jan. 2009 (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>), Hagstofa Íslands [Ísländska Statistikcentralen].

7. De fem största betalda dagstidningarna i varje nordiskt land efter upplaga 2007¹

	Upplaga/ utgåva		Upplaga/ utgåva		Upplaga/ utgåva
	Denmark	Finland			Iceland
Jyllands-Posten	134 600	Helsingin Sanomat	419 800	Morgunblaðið	51 600
Berlingske Tidende	116 300	Ilta-Sanomat	176 500		
Politiken	110 200	Aamulehti	139 200		
Ekstra Bladet	99 800	Iltalehti	131 200		
B.T.	88 200	Turun Sanomat	112 400		
	Norway	Sweden			
VG - Verdens Gang	309 600	Aftonbladet	388 500		
Aftenposten, Morgen	250 200	Dagens Nyheter	339 700		
Dagbladet	135 600	Expressen/GT/KvP	303 100		
Aftenposten, Aften	131 100	Göteborgs-Posten	245 000		
Bergens Tidende	87 700	Svenska Dagbladet	195 200		

8. De tio största betalda dagstidningarna i Norden efter upplaga per tusen invånare 2007¹

¹ Finland och Island: genomsnittlig upplaga per utgåva måndag-söndag. Danmark; Norge och Sverige: exklusive söndagsupplagor.

Källor: Dansk Oplagskontrol, Levikintarkastus Oy/Finsk Upplagskontroll, Hagstofa Íslands [Isländska Statistikcentralen], Mediebedriftenes Landsforening, Tidningsstatistik AB, Nordicom.

9. TV-landskapet på Färöarna och Grönland 2008 (sommaren)

	Geografisk räckvidd	Kanal	Organisation/ägare	Intäktskällor	Startår
Färöarna					
Public service	Nationell	SvF, Sjóntv Føroya	Kringvarp Føroya/ Færøyes Landsstyre	Licensintäkter, reklam, lotteri, sponsring	1984
Grönland					
Public service	Nationell	KNR-TV	Kalaallit Nunaata Radioa/ Grønlands Hjemmestyre	Statligt stöd, reklam, sponsring	1982
		KNR-Avannaa			2003
		Kujataata Radioa			2004
Privata	Lokala	10 lokala tv-kanaler	Ideella org., privata intressen	Reklam, sponsring ²	1971- 2004

¹ Sänds som regionala fönster i KNR-TV. KNR-Avannaa sänds över norra Grönland och Kujataata Radioa över södra Grönland.

² De lokala stationerna finansieras främst via reklam och sponsring. Några får även stöd av lokala myndigheter samt medlemsintäkter.

Källor: *Radio-TV håndbogen* (2007-2008), tv-stationerna.

10. Radiolandskapet på Färöarna och Grönland 2008 (sommaren)

	Geografisk räckvidd	Kanal	Organisation/ägare	Intäktskällor	Startår
Färöarna					
Public service	Nationell	ÚF, Útvarp Føroya	Kringvarp Føroya/ Færøyes Landsstyre	Licensintäkter, reklam, lotteri, sponsring	1957
Privat	Nationell	Rás 2	Sp/f Rás 2 ¹	Reklam, sponsring	1999
	Nästan nationell	Lindin	Ideell organisation	Donationer, sponsring	2000
Grönland					
Public service	Nationell	KNR-Radioa	Kalaallit Nunaata Radioa/ Grønlands Hjemmestyre	Statligt stöd, reklam, sponsring	1956
		KNR-Avannaa			1981
		Kujataata Radioa			1984
Privata	Lokala	10 lokala kanaler	Ideella org., privata intressen	Reklam, sponsring ³	1992- 2006
Serviceradio	Lokala	Radio Grønnedal ⁴	Søværnet (danska marinen)		1972
		Radio 50Z20	Ideella org., privata intressen		1965

¹ Dotterbolag till Sp/f Sosialurin som ger ut en av Färöarnas två flerdagarstidningar, *Socialurin* (5 nr/vecka).

² Sänds som regionala fönster i KNR-Radioa. KNR-Avannaa sänds över norra Grönland och Kujataata Radioa över södra Grönland.

³ De lokala stationerna finansieras främst via reklam och sponsring. Några får även stöd av lokala myndigheter samt medlemsintäkter.

⁴ Radio Grønnedal sänds från marinbasen i Kangilinnuit (Grønnedal) och Radio 50Z20 från Thule Air Base i Pituffik.

Källor: *Radio-TV håndbogen* (2007-2008), *Pituffik News* (6/2005), *Sermitsiaq* (www.sermitsiaq.gl, 7 augusti 2006), radiostationerna.

11. Antal internetanslutningar på Färöarna och Grönland 1997, 2002, 2006 och 2007

		Färöarna		Grönland	
		Totalt	varav bredband ¹	Totalt	varav bredband ²
Antal	1997	1 000	*	1 462	*
	2002	11 172	720	8 796	*
	2006	13 128	10 099	28 264	9 216
	2007	14 463	13 255	..	..
Antal/ tusen invånare	1997	23	*	26	*
	2002	234	15	155	*
	2006	271	209	499	163
	2007	299	274	..	..

¹ FWA/xDSL (Digital Subscriber Line), kabelmodem och andra höghastighetsanslutningar.

² ADSL (Asymmetric Digital Subscriber Line).

Anm: Uppgifter från slutet på respektive år.

Källor: Føroya Tele (Faroe Telecom), Hagstova Føroya [(Statistics Faroe Islands), Post- & Fjarskiftiseftirlitið (Postal and Telecom Surveillance Authority)], Grönlands Statistik, TELE Greenland.

12. Antal dagstidningar på Färöarna och Grönland 1987, 1997 och 2007

	Färöarna				Grönland	
	Totalt	Flerdagars ¹	Fådagars ²	Totalt	Flerdagars ¹	Fådagars ²
1987	10	–	10	2	–	2
1997	5	2	3	2	–	2
2007	6	2	4	2	–	2

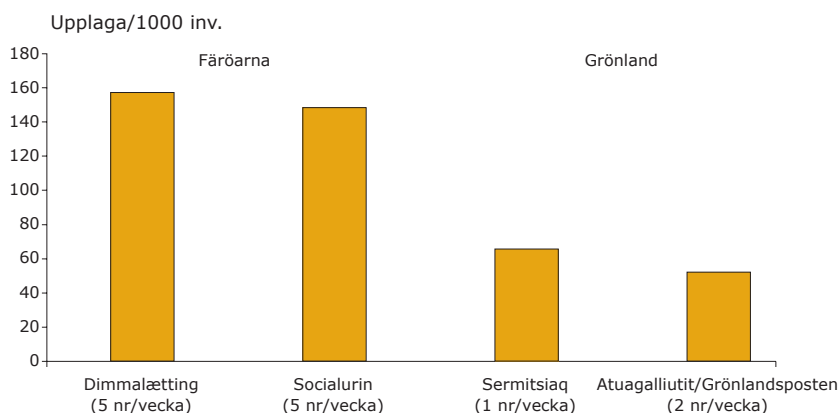
¹ Till flerdagarsstidningar räknas tidningar som publiceras 4-7 dagar per vecka. De båda färöiska flerdagarsstidningarna *Dimmalætting* och *Socialurin* utkommer fem dagar per vecka.

² Publiceras 1-3 dagar per vecka.

Anm: Tidningar som publicerats regelbundet under åren. Inklusive gratistidningar.

Källor: Føroya landsbókasavn (National library of the Faroe Islands), Hagstova Føroya (Statistics Faroe Islands), Det Grønlandske Landsbibliotek, Grönlands Statistik.

13. De största betalda dagstidningarna på Färöarna respektive Grönland efter upplaga per tusen invånare

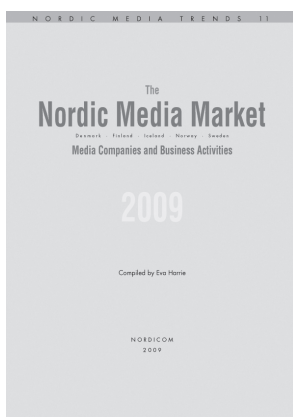

Anm: Upplaga för *Dimmalætting* och *Socialurin* är för 2007, *Sermitsiaq* 2006, *Atuagalliuutit/Grönlandsposten* 2005.

Källor: Respektive tidningsutgivare.

Aktuella publikationer i serien Nordic Media Trends från Nordicom

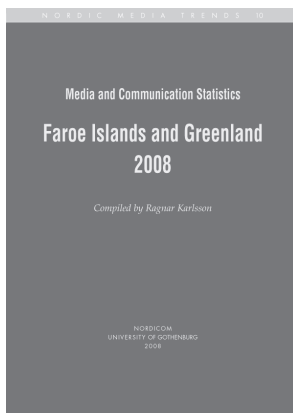
Nordic Media Trends är Nordicoms bokserie om det nordiska medielandskapet. Publikationerna beskriver och analyserar medieutvecklingen i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. För första gången har Nordicom även givit ut en publikation om Färöarna och Grönland 2008. *Nordic Media Trends* är resultatet av ett nordiskt samarbete mellan Nordicom, Mediesekretariatet i Danmark, Finska Statistikcentralen, Hagstofa Íslands [Ísländska Statistikcentralen], medienorge och Nordicom-Sverige.

The Nordic Media Market 2009. Media Companies and Business Activities. Redaktör: Eva Harrie. Nordicom, 2008, 128 p., (Nordic Media Trends; 11) - ISSN 1401-0410

The Nordic Media Market 2009 presenterar de största medieföretagen som är verksamma på den nordiska mediemarknaden, deras aktiviteter och geografiska utbredning. Företagsöversikterna följs av statistik om dagspress, tidskrifter, radio, tv och Internet. I tabeller och tablåer visas struktur, ägande, tillgång/räckvidd och användning för respektive medium. Översikter över de största europeiska och internationella medieföretagen presenteras också.

Årsskiftet 2008/2009 publicerades en första version i pdf-format. En tryckt version med kompletterande analys följer under 2009.

Media and Communication Statistics. Faroe Islands and Greenland 2008. Redaktör: Ragnar Karlsson. Nordicom, 2008, 310 p. - ISBN 978-91-89471-69-6, (Nordic Media Trends; 10) - ISSN 1401-0410

När vi talar om Norden är det oftast Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige som innefattas. Men Färöarna och Grönland är också delar av regionen. De skiljer sig i flera avseenden från de andra nordiska länderna. Invånarantalet är små och befolkningen relativt ung, de geografiska avstånden stora och klimatet mer krävande. Dessa faktorer har bidragit till vitala lokala kulturer. I denna publikation presenteras för första gången en samlad bild av medielandskapen på Färöarna och Grönland. Boken presenterar detaljerad statistik om tidningar, tidskrifter, böcker och bibliotek, radio, tv, video, film och bio, informations- och kommunikationsteknologi, samt offentligt stöd till medierna. I en inledande artikel placeras medielandskapet och mediekulturen in i en bredare samhällskontext.

Båda publikationerna finns tillgängliga i elektroniskt format (pdf) på Nordicoms hemsida.

För mer information om Nordic Media Trends-serien och Nordicoms övriga utgivning, se www.nordicom.gu.se under Publikationer.

NORDICOM

Nordiskt Informationscenter för Medie- och Kommunikationsforskning

norden

Om Nordicom | Medieforskning | Mediestatistik | Children & Media | Konferenser | Publikationer | Varukorgen | Kontakt | Sitemap | Sök | English

Medie- och kommunikationsforskning i Norden

Medieutveckling och mediestatistik i Norden

The International Clearinghouse on Children, Youth and Media

Nyheter

Nord09Media
Karlstad 13-15 augusti 2009
Feb 2009

Ny publikation:
The Nordic Media Market
2009. Media Companies
and Business Activities
Dec 2008

Ny bok: Yearbook 2008
African Media, African
Children
Dec 2008

Medier i Norden
Nyhetsbrev 4 2008
Dec 2008

European Media Policy
Newsletter 3 2008
Dec 2008

NYHETSARKIV >>>

NORDICOM • Göteborgs universitet • Box 713 • SE 405 30 Göteborg • Tel: +46 31 786 0000 • Fax: +46 31 786 4655 • E-post: info@nordicom.gu.se

www.nordicom.gu.se

NORDICOM är ett kunskapscenter för medie- och kommunikationsområdet. Med utgångspunkt i den akademiska forskningen insamlar, bearbetar och förmedlar Nordicom kunskap till olika brukargrupper i Norden, Europa och övriga världen. Arbetet syftar till att utveckla mediekunskapen och bidra till att forskningens resultat synliggörs i behandlingen av mediefrågor på olika nivåer i både offentlig och privat verksamhet.

NORDICOMS verksamhet bygger på vida och omfattande kontakter med en rad intressenter, forskare, medieföretag, politiska beslutsfattare, myndigheter, organisationer, lärare, bibliotek med flera, både i de nordiska länderna och övriga världen. Verksamheten bygger på dokumentation av:

- Medieforskningen och dess resultat i de nordiska länderna
- Medieutvecklingen och medietrender i de nordiska länderna
- Forskning om barn, unga och medier i världen – The International Clearinghouse on Children, Youth and Media

Resultaten publiceras i en rad publikationer samt på kunskapsportalen.

Nordicom, Göteborgs universitet,
Box 713, SE 405 30 Göteborg, Sverige

- Telefon: +46 31 786 00 00 • Fax: +46 31 786 46 55
- e-post: info@nordicom.gu.se

NORDICOM

Nordiskt Informationscenter för Medie- och Kommunikationsforskning

Göteborgs universitet

Box 713, SE 405 30 Göteborg, Sverige

Telefon +46 31 786 00 00 | Fax +46 31 786 46 55

www.nordicom.gu.se | E-post: info@nordicom.gu.se

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

ISBN 978-91-89471-72-6

9 789189 471726